

A close-up portrait of a woman with short, wavy, light grey hair. She is wearing black-rimmed glasses and has a warm, smiling expression, showing her teeth. She is wearing a dark, possibly black, top. The background is a plain, dark grey color.

ANNA-LIISA HÄMÄLÄINEN

ROUVA PUHEMIES

ANU VEHVILÄISEN ELÄMÄ JA URA

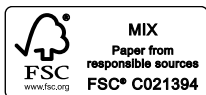
DOCENDO

ANNA-LIISA HÄMÄLÄINEN

ROUVA PUHEMIES

ANU VEHVILÄISEN ELÄMÄ JA URA

DOCENDO

Tämän kirjan tekemistä on tukenut Suomen Tietokirjailijat Ry.

Copyright © Anna-Liisa Hämäläinen ja Docendo 2022
Docendo on osa Werner Söderström Osakeyhtiötä.

Tämän teoksen tekstin ja kuvien jäljentäminen ilman lupaa painamalla, monistamalla, skannaamalla tai muilla tavoin kielletään tekijänoikeuslain mukaisesti.

Etukannen kuva: Jouni Harala / Valtiovarainministeriö
Kansi ja graafinen suunnittelu: Jarkko Lemetyinen / Katse Design

Kustantaja:
Docendo, Jyväskylä

puh. 044 7270 250
info@docendo.fi
www.docendo.fi

ISBN 978-952-382-346-4

Painettu EU:ssa

S I S Ä L L Y S

Lukijalle.....	6
1. Anu Unimäeltä	9
2. Lapsuuden loppu	25
3. Aatetta ja tomaatteja	34
4. Nuorisopoliitikko	45
5. Omatahtoinen avustaja	55
6. Ensi kertaa Arkadianmäelle.....	67
7. Poliitikko ja poliisi	85
8. Pudotus ja paluu.....	99
9. Liikenneministeri.....	111
10. Ei puheenjohtajakisalle	126
11. Selviytyjä	133
12. Sisäpiiriin.....	141
13. Maakuntien momentum	154
14. Vastuunkantajan paineet.....	163
15. Pettymyksen ja ilon kevät	178
16. Raskaimmat vaalit.....	185
17. Vaikutusvallassa.....	195
18. Maakunnan Anu.....	209
19. Rouva puhemies.....	217
20. Koronaa ja juridiikkaa	231
21. Puhumisesta ja mediasta.....	245
22. Uusi hengellinen koti	257
23. Kaksi hankalaa asiaa	267
24. Maratonistunto.....	277
25. Kaksi elokuun päivää.....	286
26. Uuden edessä.....	297

L U K I J A L L E

Olen seurannut Anu Vehviläisen elämää ja uraa nuoresta saakka. Kasvoimme samalla Kotalahden kylällä Leppävirralla: Anu Unimäellä, minä Leskelässä. Lapsuudenkotiemme välimatka on noin neljä kilometriä. Anu on minua seitsemän vuotta nuorempi, joten emme tunteneet toisiamme hyvin lapsina tai nuorina, ja aikuisina tiemme veivät eri suuntiin.

Unimäkeläiset olivat toki tuttuja, ja edesmenneet isämme Toivo ja Kalevi olivat läheiset ystävät. Kun kuljen Kotalahden hautausmaalla, ajattelen aina myös Anua ja hänen perhettään. Sukujemme poisnukkuneet lepäivät siellä vieretysten, ja matkalla Leskisten ja Hämäläisten luo ohitan Vehviläisten haudat.

Meillä on toisistamme tietämättä sama avainkokemus: Kuopion jäähallissa marraskuussa 1981 järjestetty keskustan ylimääräinen puoluekokous, jossa Johannes Virolainen valittiin presidenttiehdokkaaksi. Abituriенти Anussa se herätti tulevan poliitikon. Minulle, Seuran 24-vuotiaalle Kuopion-alueoimittajalle, se oli ensimmäinen isompi työtehtävä politiikan maailmassa. Muuan glamourtoimittaja kysyi pian sen jälkeen, eikö sinne lähetetty Helsingistä kokeneempaa toimittajaa. Ei lähetetty, vaan minä sain osakseni luottamusta – kuten Anukin sai nuorena poliitikkona.

Minulle oli tärkeää kirjoittaa tämä kirja siksi, että Anu on tehnyt politiikassa viidelle vuosikymmenelle ulottuvan uran ja hoitanut keskeisiä tehtäviä. Halusin tutkia, mitkä arvot häntä johdattavat, miten hän toimii, ajattelee ja on mennyt eteenpäin elämässään. Hänen paneutumisensa ja otteensa elämään ovat vaikuttavia.

Kirjan prosessin aikana tunnistin Anun, josta niin moni kirjaan haastateltu kertoi: äärimmäisen perusteellisen, määrätietoisin ja erittäin korrektin ammattipoliitikon, jolle asioiden hyvä hoito on tärkeämpää kuin oma ego. Tilannehuumori kukki monta kertaa.

En voi kyllin kiittää kaikkia apuaan antaneita ihmisiä: Anun poliitikkokollegoita ja muita ihmisiä, joiden kanssa hän on työskennellyt eri elämänvaiheissa, hänen ystäviään ja perheenjäseniään. Erityisesti kiitän Anun avustajaa Juha Ahtosta, joka auttoi materiaalin hankinnassa ja teki tekstiin faktantarkastuksen. Kirjan tuottaja Tuomas Marjamäki tuki ja sparrasi jälleen ensiluokkaisesti.

Suurimmat kiitokseni osoitan Anulle luottamuksesta, pitkämielisydestä, tarkkuudesta ja sekä hyvin vakavasta että hyvin hauskaista puheesta.

Kiitos perheelle ja ystäville – on korvaamatonta, että olette olemassa. Kiitos tanssille, berninpaimenkoira Romeolle ja lapsenlapselleni Johanille hetkistä, jolloin unohdan muun ja saan voimaa ihan kaikkeen.

Helsingissä 1. kesäkuuta 2022

Anna-Liisa Hämäläinen

Unimäen vanhassa talossa oli pärevuoratut ulkoseinät. Talo oli rakennettu 1850-luvun vaihteessa ja se purettiin vuonna 1967.

L U K U 1

ANU UNIMÄELTÄ

Hiekkatie Anu Vehviläisen lapsuudenkotiin Unimäelle Leppävirran Kotalahdessa mutkittelee maastoa ja vanhaa asutusta mukaillen. Kotajärvi pilkahtaa Vilpposten suvun asuttamalta Petäjämäeltä. Sitten tie notkahtaa järvenpohjukkaan ja kipuaa vastarannalla jälleen mäelle, jolla Vehviläisen suvulle kuuluvat Lukkarinniemen ja Unimäen talot seisovat rinnatusten, Lukkarinniemi satakunta metriä lähempänä järveä kuin Unimäki. Ne olivat samaa Lukkarinniemen tilaa vuoteen 1848 asti, jolloin se ositettiin kahtia perinnönjaossa.

Vehviläisten oletetaan tulleen Pohjois-Savoon Jääsken pitäjältä, nykyisen itärajan takaa. Heistä ensimmäisen, Lauri Vehviläisen, arvellaan asettuneen Jylänginlahden rannalle nykyiseen Suonenjoen Vehvilään viimeistään vuonna 1572. Sukututkimuksen mukaan hän tuli ehkä sotapakolaisena. On päätelty,

että nimi Vehviläinen olisi peräisin venäjänkielisestä etunimestä Fefil tai Feofil.

Savossa tunnetaan sanonta, että vertaiset naivat vertaisiaan ja Vehviläiset toisiaan. Anunkin isovanhemmista kolme on omaa sukua Vehviläinen.

Anun isä Kalevi Vehviläinen (1938–75) oli Aaro ja Anna Vehviläisen ainoa lapsi. Aaro oli Kalevin syntyessä 56-vuotias – hän oli syntynyt vuonna 1882 ja menehtyi syöpään kesäkuussa 1952. Kalevi täytti saman vuoden heinäkuussa 14 vuotta. Hänestä tuli isäntä keskenkasvuisena.

Anniksi kutsuttu Anna (o.s. Vehviläinen, 1896–1967) oli tullut emännäksi naapuritalosta Lukkarinniemestä, ja hänkin oli Kalevin syntyessä jo 42-vuotias. Pojan kasvinkumppanina oli suunnilleen samanikäinen Lukkarinniemen Pauli-serkku.

Unimäen vanha talo oli jaettu kahtia, sillä siellä asui syytintä myös Aaron Oskari-veli (1877–1964), joka oli naimisissa Emman (o.s. Nyyssösen, 1883–1957) kanssa. Lapsia heillä ei ollut. Aaro perheineen asui puoliskossa, johon kuului iso sali ja kaksi kammaria. Oskarin puolella oli iso tupa, keittiö ja kammari.

Kalevi oli Kotalahdessa asuvista Vehviläisistä varakkain mies, kertoo Lukkarinniemen pitkäaikainen isäntä Antero Vehviläinen, joka oli Kalevin ensimmäinen serkku. Kalevin äiti Anni ja Lukkarinniemen vanha isäntä Yrjö Vehviläinen olivat sisaruksia. Kun Kalevi peri myös lapsettoman Oskari-sedän, hän sai entisten maiden ja metsien lisäksi vielä sata hehtaaria lisää vankkaa tukkimetsää. Kuusenhavut symboloivat Vehviläisiä myös suvun hautakiveen kaiverrettuina.

Nuorena isäntänä Kalevilla oli kova kiire löytää taloonsa emäntä.

Sirkka Varis (s. 1943) oli kotoisin viereiseltä Vehvilän kylältä Suonenjoen puolelta. Unimäeltä on sinne matkaa reilut kymmenen kilometriä. Sirkkan kotitalo oli pieni maanviljelyspaikka,

Anun isovanhemmat isä-Kalevin puolelta olivat Anniksi kutsuttu Anna ja Aaro Vehviläinen. Anni-mummo oli hänkin omaa sukuaan Vehviläinen.

jonka toimeentulo saatiin muutamasta lehmästä. Se oli hänen äitinsä Hilkan (o.s. Vehviläinen, 1919–1994) kotipaikka. Sirkkan isä Paavo Varis (1914–1990) oli lähtöisin Konnevedeltä, samoin pieneltä maatilalta. Vanhemmat menivät naimisiin sodan alkuvaiheessa ja erosivat sen jälkimainingeissa. Sirkalla on myös muutamaa vuotta nuorempi veli Juha.

Sirkkan äiti halusi kouluttaa lapsensa, ja tytär pääsi Suonenjoelle oppikouluun. 17-vuotiaana lukiolaisena Sirkka tapasi Vehvilän kylän iltamissa Kalevin.

Maalaiskylässä nuorten riiaaminen kuului asiaan, ja Sirkka pohti, että hänenkin pitäisi ruveta seurustelemaan jonkun kanssa. Kalevi alkoi piirittää Sirkkaa tiiviisti ja nopeasti kysellä

*Anun isovanhemmat äiti-Sirkan puolelta olivat Hilikka ja Paavo Varis.
Myös Hilikka oli omaa sukuaan Vehviläinen.*

emännäkseen häntä, vielä koulutyttöä. Sirkasta se oli mahdoton ajatus, mutta Kalevi jatkoi suostutteluun. Hän alkoi tuntua Sirkasta turvalliselta ja hyvätuumaiselta mieheltä, jolla oli huumorintajua ja jonka kanssa tuntui pärjäävän arjessa. He tykäsivät nopeasti toisiinsa. Jotenkin tilanne kääntyi siihen, että Sirkka keskeyttäisi lukion, kävisi emäntäkoulun ja sitten lähtisi emännäksi Kalevin kotiin.

Pari oli tavannut helmikuussa 1961, ja jo elokuussa vietettiin häitä. Sirkan emäntäkoulu jäi käymättä.

Nuoripari asettui asumaan Unimäelle. Iso asuinrakennus oli rakennettu 1800-luvun puolivälissä. Muut rakennukset olivat osin 1800-luvulta ja 1900-luvun alkuvuosikymmeniltä. Kaikki

paikat kaipasivat perusteellista kunnostusta. Kalevin iäkäs äiti asui nuoremparin kanssa. Syytingillä asunut Oskari tuli talon toiselle puolelle syömään ja kahville sekä seuraamaan muutenkin elämänmenoa. Hän piti Sirkasta, kertoili talon vaiheista ja katseli mielissään lasten leikkejä.

Sirkka oli 18-vuotias, kun hänen esikoisensa Marko syntyi syyskuussa 1962. Vuoden ja kuuden päivän kuluttua, 9. syyskuuta 1963, syntyi tytär, joka sai nimekseen Anu Helena.

Sirkalle äitiys oli luontevaa. 1960-luvulla maalla oli tavallista mennä nuorena naimisiin ja synnyttää lapsia peräkanaa. Hänestä tuntui hyvältä, että lapset kasvaisivat yhdessä. Sirkan mielestä Marko oli kiva ja helppo lapsi, Anu kiltti ja nätti kuin nukke.

Työtä oli paljon. Anoppi pystyi alkuvuosina olemaan Sirkkan apuna ja neuvojana tuvassa ja navetassa. Kesällä Sirkkan piti olla mukana heinä- ja viljapelloilla seivästämisessä. Naiset olivat tarvittaessa mukana miesten töissä, mutta miehet eivät tehneet naisten töitä.

Isäntä hoiti pelto- ja metsätyöt. Kaleville metsä oli sydämenasia. Hän kävi kilpailemassa metsätaidoissa ja oli tunnettu metsäosaamisestaan. Sirkka hoiti ruoanlaiton, siivouksen ja kodin. Uuden teknologian kanssa Unimäellä oltiin harkitsevaisia. Sirkka ei halunnut kahvinkeitintä, vaan keitti pannukahvia. Televisiokin tuli Unimäelle myöhemmin kuin naapureihin.

Kun Sirkka kiirehti aamuisin navettaan, Anni-mummo otti lapset viereensä takin alle. Kun he olivat jo vähän isompia ja leikkivät tuvan lattialla, mummo saattoi lapsenvahtina toimia myös torakahtaa keinutuoliin.

Yhtenä aamuna Anu karkasi mummon sängystä, kun tämä oli nukahtanut. Häntä ei löytynyt mistään, ja Sirkalla oli hirvittävä häätä. Mihin tyttö oli mennyt? Jo pihapiirissä oli paljon vaaranpaikkoja. Lopulta Anu löytyi rannalta. Hän oli keräämässä äidille kevätleinikkejä punaiset kumisaappaat jalassa ja pyjaman takki päällä.

Lapset olivat usein mukana tilan töissä. Navetassa Anu ja Marko juottivat pieniä vasikoita laittamalla sormet niiden

suuhun. Kesällä he keräsivät kiviä ja talvella hakivat isän kanssa hevosella heiniä edempänä sijainneista ladoista. Heistä oli mieluisaa olla isän mukana töissä. Unimäen viimeinen hevonen oli Raku, lempeä ruuna, josta jouduttiin luopumaan, kun se astui kivilouhikkoon. Rakun vetämällä reellä ajettiin talviaikaan myös kylään Hilikka-mummon luokse Vehvilään suoraan Suurenjärven yli – se lyhensi kylämatkaa yli puolella.

Unimäelle tullessaan Sirkka uskoi vakaasti, että heillä olisi Kalevin kanssa hyvä olla yhdessä ja rakkautta riittäisi. Heillä oli vahva usko itseensä. He olivat ahkeria. He laittaisivat yhdessä paikat kuntoon ja saisivat tilan kukoistamaan.

Vanhassa talossa ei ollut mitään mukavuuksia. Vesi kannettiin sisään ja ulos, ja uunia lämmitettiin puilla. Anulla on muistikuvia, että talviaamuisin oli vilu. Sirkka ja Kalevi halusivat parempaa asumistasoa. He tiedostivat, että paksuilla päreillä ulkoa vuorattu, punahongasta rakennettu talo oli rakennus-harvinaisuus. He olisivat halunneet säilyttää sen ja kunnostaa sen nykyaikaan. Kuopion Maatalousseuran rakennusmestari oli toista mieltä ja käski purkaa talon.

Niin rakennettiin vuonna 1966 tiilitalo, jossa oli kuitenkin harjakatto ajalle tyypillisen tasakaton sijaan. Uusi koti tuntui Anusta isolta ja avaralta. Lapset saivat omat huoneet.

Sirkka alkoi nähdä yhä selvemmin, että alkoholi oli alkanut viedä Kalevia. Välillä oli aikoja, jolloin elämä oli hyvillä raiteilla. Silloin Kalevi oli mukava, ehti tehdä omat työt ajallaan ja auttoi mielellään naapureita traktorihommissa. Sitten juominen lisääntyi entisestään. Sirkka ja lapset kärsivät, ja talon työt seisoivat. Ilma-piiri oli turvaton. Lapsiinsa Kalevi suhtautui aina suopeasti.

”Kalevilla ja lapsilla oli hyvät välit, ja he olivat isälle rakkaita. Kalevi oli hyvä isä, kun hän oli selvänä”, muistelee Sirkka – nykyiseltä sukunimeltään Kainulainen.

Anu oli isän tyttö. Isä lelli häntä ja muun muassa osti hänelle Palokankaalla sijainneesta Olga Itkosen kaupasta 25 markalla

*Anun vanhemmat Sirkka ja Kalevi vihittiin
Unimäen talon pihalla 26.8.1961.*

vaaleanpunaiset farmarit, kun tyttö oli pyytänyt niitä monta kertaa. Äiti oli siitä kotona vihainen, sillä ei sellaisia olisi tarvittu. Kun Anu alkoi harrastaa juoksemista ja hiihtoa, isä kuljetti häntä harjoituksiin ja kisoihin ensin haaleanvihreällä Ford Anglialla ja myöhemmin keltaisella Opel Kadettilla.

Anu aloitti kansakoulun Kotalahden koulussa vuonna 1970. Siellä oli 52 oppilasta, ensiluokkalaisia heistä kahdeksan.

Alaluokkien opettaja Seija Jääskeläinen oli lempeä ja rauhallinen, sopiva pienten lasten opettajaksi. Hänen yläluokkia opettanut Pertti-puolisonsa oli vaativamman oloinen.

Koulu lakkautettiin 2010 ja toimii nyt Kotalahden kyläyhdistyksen ylläpitämänä kylätalona. Vessat ja keittola alkuperäisine Metosin uuneineen ja tiskikoneineen ovat paikoillaan. Opettajan asuntoa vuokrataan, ja se on kyläyhdistyksen ainoa vakituinen tulonlähde. Iso luokkahuone oli Anun kouluaikana jaettuna ala- ja yläluokkiin, nyt se on yhtä tilaa.

Vasta koulussa Anulle selvisi, että ihmisiä oli tapana puhutella sukunimellä eikä talon mukaan. Talonnimille oli luonnollinen selitys, koska kylällä asui useampia Laitisia, Nyysösiä, Holopaisia, Konttisia ja Vehviläisiäkin. Anun mielessä talojen nimet antoivat ihmisille enemmän luonnetta ja ulottuvuuksia kuin sukunimet. Hän kuvitteli Leskelässä aina olleen paljon leskiä, Myhkyrällä myhkyräistä ja Unimäellä nukutun paljon.

Opettaja Pertti Jääskeläinen antoi Anulle tapakasvatusta puhelimeen vastaamisessa. Kun tämä kertoi vastaavansa puhelimeen ”Unimäellä, Anu puhelimesta”, opettaja nuhteli häntä. Joku voi soittaa Kotalahden ulkopuoleltakin, eikä hän voi tietää Unimäestä mitään.

Anun koulu sujui mallikkaasti. Antero Vehviläisen Vieno-äidille Seija Jääskeläinen totesi, että Anu oli erityinen oppilas.

Suurimmat vaikeudet liittyivät vasenkätisyyteen. Varsinkin mustekynällä kirjoittaessaan ja käsityötunnilla Anu tunsu itsensä vajavaiseksi. Vaikka Seija-opettaja olikin pitkämielinen, oli oppilaan vasenkätisyys hänelle varmasti tuskaa. Seijaa säästääkseen vasenkätinen Sirkka opetti tyttärelleen niin virkkauksen kuin neulomisenkin alkeet. Anun ukki Paavo Varis puolestaan oli molempikätinen.

Vasenkätisyys olisi saattanut olla ongelma pesäpallossa, jota koulussa pelattiin paljon. Urheilullisena tyttönä Anu teki siitä hyveen: hänelle piti syöttää toiselta puolelta kuin

muille, joten syöttäjä syötti usein vääriä, ja vapaataipaleita tuli paljon.

Unimäeltä on 2,2 kilometriä sivutietä isommalle, Kotalahden kylän läpi vievälle maantielle, joka yhdistää valtatie viisi ja yhdeksän. Anun lapsuudessa se oli mutkainen soratie. Kun Seppo Kääriäinen toimi kauppa- ja teollisuusministerinä vuosina 1991–95, kylätoimikunta vauhditti tien kunnostusta ottamalla yhteyttä häneen. Niin kävi: tie oikeeni, leveni, sai linja-autopysäkit ja asvaltoitiin. Unimäen risteykseen asvaltointi ehti kesällä 1998, jolloin päällystettiin osuus, joka ulottui Palokankaalta Keltulle, Suonenjoen rajalle.

Lähellä tietä ja kaupungissa kasvaneelle kahden kilometrin matka tienvarteen voi tuntua pitkältä, mutta sille, jonka arkeen se kuuluu, se on luontevaa.

Koulun alkaessa lapsille hankittiin polkupyörät. Ensin pyörän tietenkin sai Marko, joka oli siitä mustasukkainen, joten Anu harjoitteli ajamaan isoveljensä pyörällä salaa. Anun ensimmäinen oma pyörä oli viininpunainen, hopeanhohtoinen Poni. Sillä piti ajaa kovaa, ja kerran hän kaatui vauhdissa Petäjämäen rinteessä. Tie oli vasta lanattu ja pehmeä. Anu lensi lujassa vauhdissa tangon yli ja tömähti maahan piikkilangan viereen. Pahasti ei käynyt, mutta häntä itketti kovasti. Mikään ei silti estänyt jatkamasta vauhdinpitoa, ja etenkin Mari Freudendahlin eli ”Röötin Marin” suoralla piti päästellä täysillä. Koulumatkalla pyörällä ei ajettu perille Unimäentien alkuun, vaan se jätettiin pellon reunalle mäen päälle, koska maantieltä nouseva mäki oli jyrkkä ja pyörä olisi pitänyt kotiin palatessa taluttaa ylös.

Talvella koulumatkalla oikaistiin Lukkarinniemen rannasta jäätä pitkin Kotajärven yli Petäjämäelle, Pekka Vilpposen talon rantaan. Sitten jatkettiin Siiri Luotosen mökin ohi peltoa pitkin. Matkan varrella sijaitsi myös Jäppisten talo, josta tuli sisaruksille välietappi koulumatkoilla. Siellä Anun äidin hyvä ystävä

Lea ja Martta-mummo tarjosivat heille välipalaa ennen matkan jatkamista Unimäelle.

Yksi talvinen koulumatka jäi Anun mieleen pelottavana kokemuksena. Yleensä sisarukset kulkivat koulutietä kahden, mutta kerran Markon ollessa kipeänä ensiluokkalainen pikkusisko lähti 30 asteen pakkasessa oikomaan yksin Kotajärven poikki. Aamun pimeydessä hän eksyi jäällä. Punainen, teddyvuorinen keinoahkatakki kangistui koppuraksi, ja tyttö meinasi paleltua. Kun hän ehti tien varteen maitolaiturille, koulutaksi oli aikaa sitten mennyt. Naapurin Lea Jäppinen löysi itkevän, kylmetyneen koululaisen ja toimitti hänet kouluun.

Sinä päivänä alaluokkien opettaja Seija Jääskeläinen antoi hänen lämmitellä välitunnit sisällä.

Anun kotikylä Kotalahti on laaja. Se ulottuu Oravikoskelta viitostien varresta Mäkrämäkeen ja Keltulle lähelle Suonenjoen rajaa. Anun lapsuudessa ja nuoruudessa Kotalahden elämään vaikutti Oravikoskella sijainnut Outokumpu Oy:n Kotalahden kaivos. Se oli Euroopan suurin nikkelikaivos ja toimi vuosina 1959–87. Monesta talosta käytiin siellä töissä, mikä toi kaivattua lisäansiota ja sen myötä vaurautta kylään. Kotalahtelaiset olivatkin omasta mielestään erilaisia: kun joku leppävirtalainen oli kotoisin laajalta Soisalon saarelta, puhuttiin, että hän tuli pitäjiltä.

Kaivos toi Oravikoskelle asukkaita eri puolilta Suomea, niin koulutettua väkeä kuin työläisperheitä. Jälkimmäisissä kannatettiin tavallisesti vasemmistopuolueita. Anu uskoo olevan Kotalahden avarakatseisen ja moniulotteisen ajatusmaailman peruja, ettei hänellä myöhemmin poliitikkona ole ollut vaikeuksia tehdä yhteistyötä myös vasemmistopuolueiden edustajien kanssa.

Kotalahden sisällä oli monta pientä yhteisöä, ja yksi niistä oli Unimäen ja Lukkarinniemen talopari. Yhteiselo oli tiivistä. Kalevin perhe vietti jouluaatotkin Lukkarinniemessä

Unimäen Vehviläisten sukhauta sijaitsee Kotalahden kylän hautausmaalla. Hautakiveen on kaiverrettu kuusenhavut kertomaan metsän merkitystä Vehviläisille.

siihen asti, kunnes Sirkka lasten synnyttyä halusi perheelleen oman joulun. Anu ja isovelki Markko kävivät naapurissa harva se päivä. He katsoivat siellä televisiota, joka oli hankittu sinne aiemmin kuin Unimäelle. Joutuisasti talojen väliä vilisti myös Lukkarinniemen Miina-kissa, joka kävi tekemässä pennut Sirkkan lankakoriin.

Anu ja Markko olivat toistensa parhaat leikkikaverit. Leluja ei ollut paljon, ja lahjaksi saatu legopaketti oli tapaus. Palloja oli aina, sillä pallopelit olivat suosiossa. Pihalla oli sulkapallo- ja lentopallokenttä. Pituutta ja korkeutta hypättiin pehkuksaan.

Kylän lasten kanssa leikittiin kymmentä tikkua laudalla, rosvoa ja poliisia, munitusta ja piilosta. Aitan päässä oli tynnyreitä, ja kerran Marko meni piiloon yhteen niistä. Siellä olikin ampiaispesä, ja hänelle tuli äkkilähtö.

Talvella hiihdettiin, ja muovipulkka oli iso asia. Sinä vuonna, kun Anu sai ensimmäiset luistimet, harjatut ja karvareunuksiset, Kotajärvi jäätynä kantavaksi niin, ettei lunta ollut yhtään. Oli upeaa luistella rannasta niin pitkälle kuin suinkin pystyi. Anu myös pelasi poikien kanssa jääkiekkoa.

Luvattomiakin asioita tehtiin, kuten käytiin omenavarkaissa autioksi jääneen ”Röötin Marin” talon pihamaalla. Yhdellä omenavarkausreissulla Anu näki elämänsä ensimmäisen tähdenlennon. Koulumatkoilla hänellä oli vuotta nuoremman Pekka Antikaisen kanssa huono harrastus: pingottaa karvahatut puiseen auraukkeisiin ja katsoa, miten kauas ne lentävät. Hatut piti hakea hangesta. Sen jälkeen lasten jalat olivat aina märkinä ja nenät vuotivat. Kotitalon ikkunasta näkyvä Kotämäkikin oli lasten ulottuvilla. Siellä oli lahoava kolmiomittaustorni. Sinnekin kiivettiin, mutta sitä ei aina kerrottu kotiväelle, koska se oli vaarallista.

Niin ennalta sovittu kuin spontaani lasten ja aikuisten kyläily kuului tapoihin Anun lapsuuden Kotalahdessa. Anu oli kova käymään kylässä. Myös Kalevi-isä kyläili mielellään, ja hän oli sosiaalinen ja pidetty ihminen. Kerran hän tuli hakemaan Anua kylästä, mutta seurustellessaan isäntäväen kanssa taisi unohtaa asiansa, ja tytär jäi ihmeissään katsomaan, kun Anglia kurvasi pois pihasta ilman häntä.

Poni-pyörän ansiosta Anun kyläreissuista tuli itsenäisempiä. Hän pyöräili Kumpulahahteen Pirjo Suhosen ja Mäkrämäkeen Leskelän Kertun eli Kerttu Hämäläisen luokse. Kuvioon kuului, että illansuussa Anu alkoi soitella kotiin, saisiko hän jäädä yöksi kylään. Äiti ei pitänyt näistä soitoista lainkaan: yökylään sai mennä, mutta se oli sovittava etukäteen, ei jo kylässä ollessa. Anu muistelee, että juuri ylenpalttisesta kyläilystään hän sai elämänsä ainoan selkäsaunan. Isä sen antoi. Se tuntui hänestäkin pahalta, ja Marko meni valmiiksi itkemään.

Vaihtelua elämään toivat kesävieraat, joita saapui mökeilleen Kotajärven rannalle, ja naapurissa Lukkarinniemiessä oli kesäpoikana opiskelija Bertel ”Pobi” Vehviläinen. Hänestä tuli myöhemmin Suomen ympäristökeskuksen SYKEN johtava hydrologi, joka tunnetaan muun muassa Suomen johtavana vesistö- ja tulvaennusteiden kehittäjänä. Bertelin vaikutuksesta Anullakin oli leikeissään monenmoisia purnukoita, joihin hän laittoi vettä ja tutki, mitä tapahtui.

Sirkka muistelee, että Anu oli topakka tyttö. Ei hankala, mutta topakka. Markokin huomasi, että lauhkealuonteisesta siskosta löytyi kipakkuutta. Jokainen perheestä muistaa yhden kalareissun tapahtumat. Rippikouluiässä ollessaan sisarukset läksivät verkoille Kotajärvelle. Marko nosti verkkoa, Anu souti. Kun veli oli riittävästi moittinut häntä huonosta soutamisesta, sisko hyppäsi järveen ja ui rantaan. Pitäköön verkkonsa.

Pienempinä lapsina Anu ja Marko olivat kerran leikkimässä Hillevi-tädin mökillä mummolan naapurissa. Siellä tuli häslinkiä muiden lasten kanssa.

Anu sanoi:

”Marko, nyt lähdetään takaisin mummon luo.”

Hilkka-mummo totesi asian kuultuaan:

”Tuosta se tulee vielä ministeri.”

Sellainen tuntui tietysti mahdottomalta. Sitten kun Anusta tuli ministeri, Sirkka ajatteli, että olisipa Hilkka-mummo ollut tämän näkemässä. Hän olisi ollut ylpeä Anusta.

”Kun Anu valittiin ensi kertaa ministeriksi, näin lehtikuvasta hänet istumassa Kiviniemen Marin kanssa ministeriauton takapenkillä. Ei tullut mieleenkään, että hän tulisi istumaan sillä pitkään. Ministerin pesti on vaativa ja raskas, ja Anu on vaativa myös itselleen. Hän haluaa aina hoitaa työnsä mahdollisimman hyvin”, Sirkka (nykyinen Kainulainen) kertoo.

Anun poliitikon ura on antanut äidille uusia, laajoja näköaloja elämään ja yhteiskuntaan. Hän on salaa ylpeä, kun hän näkee

tyttärensä työssään eduskunnassa ja muualla julkisuudessa. On uskomatonta, että hänen tyttärensä on toiminut ministerinä ja eduskunnan puhemiehenä, paikoilla, joita hän on aina politiikassa arvostanut.

Myös naapurissa Lukkarinniemessä on seurattu tiiviisti Anun poliittista uraa. Antero Vehviläinen jännitti erityisesti eduskunnan kyselytunneilla, miten Anu pärjäsi ministeriaitiossa, kun hänelle koetettiin esittää hankalia kysymyksiä, ja lähetti hänelle kannustus- ja onnitteluviestejä.

Anu Vehviläistä luonnehditaan yhdeksi Suomen taitavimmista kabinettipoliitikoista: tiukaksi neuvottelijaksi ja ammattipoliitikoksi, jonka sanaan voi luottaa. Hän hallitsee asiat yksityiskohtia myöten ja jaksaa tehdä pitkäjänteistä työtä sen eteen, mitä pitää tärkeänä.

Radikaalista katuteatterilaisesta ja nuorisopoliitikosta on kasvanut puolueensa lojaali luotopakki. Hänellä on ollut julkikuvaansa nähden merkittävästi enemmän poliittista vaikutusvaltaa ja valtaa niin puolueaktiivina, Pohjois-Karjalan ja Savo-Karjalan vaalipiirien kansanedustajana, pitkäaikaisena ministerinä kuin eduskunnan puhemiehenäkin.

Miten savolaisen maalaistalon tyttärestä kasvoi parlamentaarikko, puoliso, äiti ja intohimoinen kirjallisuuden harrastaja? Miten hän on selviytynyt vastoinkäymisistä ja tragedioista, joita hän on kohdannut? Miten hän löysi hengellisen kotinsa ortodoksisesta uskosta?

Kuva: Petri Miller

Anna-Liisa Hämäläinen on kokenut journalisti, joka on toiminut pitkään aikakauslehtien päätoimittajana. Hän on aiemmin kirjoittanut elämäkerran *Diskokuningatar Eini* (Docendo 2021).

KL 99.1
ISBN 978-952-382-346-4

DOCENDO
www.docendo.fi

Kansikuva: Jouni Harala /
Valtiovainministeriö
Kansi: Katse Design